

علامہ استاد آقای محمد قزوینی مدظلہ العالی

این عکس در «پاریس» گرفته شده

در تاریخ شهر صفر ۱۳۳۹ هجری قمری

شرح حال اینجانب محمدی عبداله قزوینی

آقای مرتضی مدرس چهاردهمی از فضیلتی متبوع کتابی در شرح احوال رجال علم و ادب با کوشش و بردباری تألیف نموده اند. شرح احوال علامه بزرگوار آقای قزوینی بقط خود ایشان صفحه‌ای چند از آن کتاب نفیس است که در اینجا نقل میشود:

اسم اینجانب محمد واسم پدرم عبدالوهاب بن عبدالعلی قزوینی است پدرم یکی از مؤلفین اربعه نامه دانشوران است و تراجم احوال نحاته و لغویین و ادبا و فقها غالباً باو محمول بود واسم او در مقدمه آن کتاب و شرح حال مختصری از او در کتاب «المآثر و الآثار» مرحوم محمد حسن خان اعتماد السلطنه مسطور است و در سنه هزار و سیصد و شش هجری قمری در طهران مرحوم شد. تولد اینجانب در طهران در محله دروازه قزوین در بانزدهم ربیع الاول سنه هزار و دو بیست و نود و چهار هجری قمری است، تحصیلات علوم متداوله اسلامی را در همان طهران کرده‌ام: صرف و نحو را در خدمت پدرم و خدمت مرحوم حاج سید مصطفی مشهور بقنات آبادی در مدرسه معیر المالك و فقه را در خدمت همان بزرگوار و مرحوم حاج شیخ محمد صادق طهرانی مدرس همان مدرسه و سپس در محضر مرحوم حاج شیخ فضل الله نوری، کلام و حکمت قدیم را در خدمت مرحوم حاج شیخ علی نوری در مدرسه خان مروی، و اصول فقه را در خدمت مرحوم ملا محمد آملی در مدرسه خازن الملك، و سپس اصول فقه خارج را در محضر درس مرحوم افضل المتأخرین آقا میرزا حسن آشتیانی (صاحب حاشیه مشهور بر رسائل مرحوم شیخ مرتضی انصاری) در سه چهار سال اخیر عمر آن مرحوم. دیگر از علمائی که بدون حضور در مجالس درس ایشان (چون اصلاً مجالس درس نداشتند) از مفاوضات کثیر البرکات ایشان مدت های مدید مستفیض شده‌ام یکی مرحوم حاج شیخ هادی نجم آبادی و دیگر مرحوم سید احمد ادیب پیشاوری و دیگر مرحوم شمس العلماء شیخ محمد مهدی قزوینی عبدالرب آبادی یکی از مؤلفین اربعه نامه دانشوران است رحمه الله علیهم اجمعین.

در سنه ۱۳۲۲ چون برادر میرزا احمد خان وهایی (حالیه در نظارت لشکر در کرمان) آنوقت در لندن بود من نیز سفری بلندن کردم و خیال توقف زیادی در آن شهر نداشتم ولی در نتیجه بعضی اتفاقات مدت مدیدی در آنجا و سپس در پاریس و پس از آن در آلمان و باز مجدداً در پاریس اقامت نمودم و در این نقاط با بعضی مستشرقین اروپا آشنا شدم از قرار ذیل: در لندن با مرحوم ادوارد براون انگلیسی که در ایران بواسطه کثرت آثار ادبی خود راجع بآن سرزمین بغایت معروف است، و مرحوم مستر الیس کتابدار سابق موزه بریطانیه، و مرحوم مستر آمدروز طابع تاریخ الوزراء هلال صابی و تاریخ دمشق ابن القلانسی، و مرحوم سر اینزن رس مترجم تاریخ رشیدی بانگلیسی و بسیاری از کتب نفیسه دیگر. در لندن مرحوم هر تویک در نورس طابع کتاب سیبویه، و مرحوم باریه دو منار طابع و مترجم مروج الذهب مسعودی و بسیاری از کتب دیگر، و مرحوم میه متخصص در السنه قدیمه ایران، و مرحوم کلما نتهوارت طابع و مترجم کتاب البدء و التاریخ مقدسی و مناقب العارفین افلاکی و مؤلف عده کثیری از کتب نفیسه دیگر، و دوست فاضل ارجمند دانشمند آقای ولادیمیر مینورسکی مستشرق معروف روسی (که فعلاً در لندن اقامت دارند) مترجم حدود العالم باحواشی و تعلیقات بسیار نافع فاضلانه و مؤلف بسیاری دیگر از آثار نفیسه دیگر راجع بایران و از جمله اغلب مقالات مندرجه در «دائرة المعارف اسلام» در خصوص تاریخ و جغرافیای اغلب بلاد و نواحی ایران، و فاضل دانشمند محقق آقای پساول گراوس مستشرق چک و اسلواکی طابع و مترجم بسیاری از مؤلفات محمد بن زکریای رازی و مرحوم پل گارانوا مستشرق مشهور فرانسوی و متخصص در تاریخ و جغرافیای اسلامی مصر و مسکوکات دول اسلامی و غیر ذلک، و مرحوم سا بریل فران مدیر سابق ژورنال ازیاتیک، و فاضل دانشمند پل پلیو مستشرق معروف فرانسوی و متخصص در زبان چینی و مغولی، و مرحوم ادگار بلوشه کتابدار قسمت شرقی کتابخانه ملی پاریس و مؤلف فهارس کتب فارسی کتابخانه مزبور و طابع قسمتی از جامع التواریخ رشیدالدین فضل الله وزیر غازان و اولجایتو، و فاضل دانشمند آقای لومی ماسینین مستشرق شپیر فرانسوی و متخصص در زبان عربی و تصوف و مخصوصاً در جمیع آنچه راجع به حسین ابن منصور حلاج است، و فاضل دانشمند آقای هانری ماسه مستشرق مشهور فرانسوی که

چندین سفر بایران کرده و در ایران بغایت معروف اند .

در برلین بامر مرحوم مر کوارت مستشرق معروف آلمانی صاحب «ایران شهر» در جغرافیای قدیم ایران و بسیاری از تفاسیر آناردیکر، و مرحوم ادوارد اخانوف مستشرق معروف آلمانی طابع متن آثار الباقیه ابوریحان بیرونی و ترجمه آن بانگلیسی و طابع طبقات کبیر ابن سعد کاتب و اقدی در ۱۵ جلد و غیره و غیره، و آقای دکاتور موریتز مدیر کتابخانه مدرسه السنه شرقیه برلین متخصص در زبان عربی و قرائت خطوط متنوعه اسلامی، و مرحوم مارتین هارتمن متخصص در زبان عربی، و مرحوم اوسکار مان متخصص در زبان فارسی و کردی که چندین مرتبه بایران سفر کرده، و آقای اوگن میتووخ متخصص در زبان عربی و مصحح قسمتی از طبقات ابن سعد مذکور سابقا، و آقای فرانک استاد متخصص در زبان سریانی، و سباستیان بک مؤلف نحو و صرف مفصلی برای زبان فارسی بآلمانی و غیرهم در مدت اقامت خود در اروپا کتب ذیل بتصحیح این ضعیف و بمخارج اوقاف خیریه کپی بامر مرحوم ادوارد براون انگلیسی بطبع رسیده است و بعضی از آنها نیز ترجمه یا تألیف خود اینجانب است :

(۱) جلد اول تذکره لباب الالباب عوفی (باستثنای ۵ یا ۶ جزوه اول) جلد دوم

آن قبل از جلد اول و قبل از رفتن من بارو یا بطبع رسیده بود،

(۲) مرزبان نامه سعدالدین و راوینی،

(۳) المعجم فی معاییر اشعار العجم شمس الدین محمد بن قیس رازی،

(۴) چهارمقاله نظامی عروضی سمرقندی باحواشی مفصل مبسوط در آخر آن،

(۵ و ۶ و ۷) جلد اول و دوم و سوم تاریخ جهانگشای جوینی تألیف علاه الدین عطا

ملک جوینی در تاریخ مغول و خوارزمشاهیان و اسمعیلیه الموت، باحواشی مفصل مبسوط در آخر جلد سوم و مقدمه مبسوط بر جلد اول،

(۸) ترجمه لوایح جامی بفرانسوی که سپس وینفیلد مستشرق انگلیسی آن

ترجمه فرانسوی را بانگلیسی ترجمه نمود و با عکسی از نسخه خطی از اصل لوایح در لندن چاپ نمود،

(۹) رساله در شرح حال مسعود سعد سلمان که فقط ترجمه آن بانگلیسی توسط

- مروحوم ادوارد براون بطبع رسیده است نه اصل فارسی آن ،
(۱۰) دیباچه بر تذکرة الاولیاء شیخ عطار طبع آقای نیکولسون درلیدن ،
(۱۱) رسالۀ در شرح احوال شیخ ابو الفتوح رازی که بمنوان خاتمة الطبع
در آخر جلد پنجم کتاب مزبور در تهران بطبع رسیده ،
(۱۲-۱۳) عدۀ از مقالات متفرقة تاریخی و ادبی و انتقادی که در تحت عنوان بیست
مقاله قزوینی در دو جلد بطبع رسیده است : جلد اول در سنۀ ۱۳۰۷ هجری شمسی در
بمبئی بتوسط دوست فاضل دانشمند من آقای ابراهیم پور داود مدظله العالی ، و جلد دوم
در سنۀ ۱۳۵۲ قمری (۱۳۱۳ شمسی) بتوسط فاضل دانشمند آقای عباس اقبال مدظله العالی ،
(۱۴) رسالۀ در شرح احوال ابوسلیمان منطقی سجستانی مؤلف صوان الحکمه
که در سال ۱۳۱۲ شمسی در پاریس بطبع رسیده است ،
(۱۵) رسالۀ در تحقیق مؤلف نقشة المصنوع یعنی محمد نسوی منشی جلال الدین
منکبرنی که در سنۀ ۱۳۰۸ شمسی باهتمام دوست ارجمند خود آقای عباس اقبال مدظله
العالی در طهران بطبع رسیده است ،
(۱۶) رسالۀ راجع به مهدوحین سهدی و شرح احوال آنان ، که در سنۀ ۱۳۱۷
شمسی بتوسط فاضل ارجمند آقای حبیب یغمائی ابتدا در مجله تعلیم و تربیت و سپس مجزی
در طهران بطبع رسیده است ،
(۱۷) دیوان خواجه حافظ که ابن ضعیف از روی چند نسخه قدیمی تصحیح نمودم
و در سنۀ ۱۳۲۰ شمسی در طهران باهتمام وزارت فرهنگ بطبع رسیده است ،
در اوخر سنۀ ۱۳۱۸ شمسی (او اوخر سپتامبر ۱۹۳۹ میلادی) بواسطۀ ظهور جنگ
در اروپا و صعوبت اقامت امثال ما خراجیها در آن صفحات اینجانب بطهران مراجعت کردم
و تا کنون در آنجا میباشم و در این مدت اقامت ثانوی در طهران دیوان حافظ را بتقاضای
وزارت فرهنگ چنانکه در فوق گفته شد از روی چند نسخه بسیار قدیمی تصحیح کردم و
وزارت فرهنگ که در آنوقت آقای اسمعیل مرآت متصدی آن بودند طبع گراوری از آن
نموده است . طهران - ۱۹ آبان ۱۳۲۱ هجری شمسی مطابق بیست و نهم شوال
هزار و سیصد و شصت یک هجری قمری .
محمد بن عبد الوهاب قزوینی